

Jeden znak, dva významy

Vzdělávací cíl: Žáci pomocí popisu pamětní mince a medaile odhalí proměnu významu 17. listopadu.

Klíčová slova: totalitní režimy, vzpomínková kultura, symboly, vztah k minulosti, porovnáváme zdroje

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 POPIS MINCE (5 min.)

Označování důležitých prvků na pamětní minci k 50. výročí 17. listopadu 1939 a jejich popis.

Žáci mohou na lici označit letopočet, pečeť Karlovy univerzity a povšimnout si díry v ní (odkazuje na smrtelné postřelení Jana Opletala), ostnatý drát, nápis Československá socialistická republika, 100 Kčs, na rubu lva ve státním znaku, hvězdu nad jeho hlavou a znak na jeho hrudi.

Vydání mince v hodnotě 100 korun upravila vyhláška Federálního ministerstva financí ČSSR z dubna 1989. S mincí bylo možné teoreticky platit až do roku 2000 (tzv. zákonné platidlo), kdy platnost pamětních stříbrných mincí z období 1953 až 1992 ukončila vyhláška České národní banky.

2 POPIS MEDAILE (5 min.)

Označování důležitých prvků na pamětní medaili k 24. výročí 17. listopadu 1989 a jejich popis.

Žáci mohou na lici označit gesto ruky (V), ostnatý drát, datum a letopočet, na rubu státní znak ČSSR, avšak obehnaný ostnatým drátem, letopočty 1948–1989.

Žáci mohou být znejistěni, proč nyní pracují s pamětní medailí a nikoliv mincí (medaile nemá hodnotu stanovenou státem a není hotovostním oběživem, nýbrž sběratelským předmětem, které nabízí ke koupi soukromá firma při určité pamětní příležitosti). V tomto ohledu jsou důležitými prvky i žlutá barva a puncovní značky na pravém okraji lince medaile, které potvrzují, že byla vyrobena ze vzácného kovu, v tomto případě zlata. Značka dole na rubu medaile je stylizovaný monogram autora (Josef Oplítil).

3 SROVNÁNÍ MINCE A MEDAILE (5 min.)

Označování stejných (modře) a odlišných znaků (červeně) na minci a medaili.

Žáci si nejspíše povšimnou, že na lici mince a medaile je ostnatý drát, který je i na rubu medaile, kde nahrazuje ohraničení státního znaku ČSSR. Státní znak je rovněž znázorněn na rubu mince.

Žáci mohou do porovnání poznamenat, že pamětní medaile je vzácnější, neboť byla vyrobena z drahého kovu. Ve skutečnosti je taktéž mince odlitkem ze vzácného kovu, a to stříbra (byť jen z poloviny, tu druhou tvoří měď, nikl a zinek). V obou případech je nasnadě, že vzácný kov měl podtrhnout symbolickou hodnotu objektů i materiálně, čímž mohl motivovat zájemce k jejich pořízení jako investice.

4 ZKOUMÁNÍ DALŠÍCH PRAMENŮ A INTERPRETACE PRAMENŮ (15 min.)

Žáci zkoumají prameny v doplňkové galerii. Odpovídají na otázky do textového pole: ? Co znamená ostnatý drát na pamětní minci z roku 1989?

? Co znamená ostnatý drát na pamětní medaili z roku 2013?

Texty a fotografie v doplňkové galerii osvětlují symboliku mince a medaile.

Na minci odkazuje ostnatý drát ke koncentračnímu táboru Sachsenhausen, ve kterém nacisté drželi studenty zadržené 17. listopadu 1939. Na medaili drát vyjadřuje nesvobodu, ve které byli občané drženi během komunistické diktatury, respektive lze jej ztotožnit s takzvanou železnou oponou (symbolické uvěznění celého českého a slovenského národa). Stylizace vítězného gesta jako nůžek, které drát prostřihávají, a datum 17. listopad 1989 vyjadřují osvobození z diktatury a návrat na svobodu.

Další možnosti zapojení do výkladu:

- Cvičení otevírá široké téma symbolického zobrazování dějin na mincích a bankovkách, případně na pamětních medailích. Cvičení lze zarámovat výzvou k prohlédnutí si mincí, s nimiž jsou žáci v každodenním kontaktu.
- Návrhy pamětní medaile. Zadání lze variovat: promítněte do medaile symboly, které jsou dnes běžně připisovány 17. listopadu; vyjádřete do podoby medaile význam, který má 17. listopad pro vás osobně; jaký nový obsah by se mohl promítnout do medaile, pokud 17. listopad znamená příležitost vyjádřit jakýkoliv aktuální protest, problém apod.
- Tematizace ostnatého drátu jako dějinného fenoménu (zaveden v 2. polovině 19. století k držení stád skotu v Americe, masově využit v obou světových válkách, po válce při výstavbě tzv. železné opony).